

6. Глушенко С.В. Принципи спеціалізації та інстанційності в діяльності Вищого спеціалізованого суду // Часопис Академії адвокатури України. 2014. № 1. С. 13–17.
7. Заброда Д.Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2005. 233 с.
8. Майстро С.В. Теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики // Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 2. С. 149–155.
9. Трудове право України: Академічний курс: підручник / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін.; за ред. П. Д. Пилипенка. 2-е вид. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. 544 с.
10. Ярмачі Х.П. Взаємодія суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення // Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 1 (II). С. 71–76.
11. Бойко, Т.Л. Принципи управління інтелектуальним потенціалом підприємства // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2014. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3263> (дата звернення 02.06.2017).
12. Касьяненко М.М., Гринюк М.В., Цимбал П.В. Організація роботи та управління органами державної податкової служби України: навч. посіб. Ірпінь: Держ. под. адм. України. 2001. 229 с.

Одержано 12.06.2017

УДК [342.951:331.5](477)

Лілія Миколаївна ПОПОВА,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, м. Харків

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ТІНЬОВОЮ ЗАЙНЯТІСТЮ В УКРАЇНІ

Докорінні зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі України, пов'язані з виникненням військового конфлікту на сході нашої держави, обумовили необхідність створення нової системи забезпечення національної безпеки, що передбачає стратегія національної безпеки України [1]. Конкретні засоби і шляхи забезпечення національної безпеки України обумовлюються пріоритетністю національних інтересів, необхідністю своєчасного вжиття відповідних заходів і ґрунтуються на повазі до норм і принципів міжнародного права. На жаль, сьогодні багато кризових процесів в економіці пов'язані з погіршенням трудових ресурсного потенціалу України та збільшенням тіньової зайнятості населення.

За даними різних контролюючих органів, нелегальне працевлаштування становить 15–30 % від офіційно працюючих. Це означає, що наймаючись на роботу, такі працівники отримують частину заробітної плати в «конвертах», або працюють неофіційно й отримують повністю незадекларовану зарплату.

Представники різних контролюючих органів знаходять порушення трудового законодавства майже на всіх перевірених підприємствах (на

понад 90 % тих структур, куди завітали контролери). До недавнього часу питаннями перевірки трудового законодавства займалися різні органи. Адже стаття 259 Кодексу законів про працю України (в ред. Закону від 3.07.2010 р.) [2], яка діяла до 2015 року визначала, що центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах, установах і організаціях, що перебувають у їх функціональному підпорядкуванні, крім податкових органів, які мають право з метою перевірки дотримання податкового законодавства здійснювати такий контроль на всіх підприємствах, установах та організаціях незалежно від форми власності та підпорядкування. На жаль, контроль тіньових схем Державною фіскальною службою України не був ефективним, оскільки більшість видів перевірок податкові органи мали право проводити після повідомлення про них структурам, що перевіряються, не пізніше, ніж за 10 календарних днів до початку перевірки.

Але таке правило порушує міжнародну практику раптовості проведення перевірок, зокрема, встановлених різними Конвенціями Міжнародної організації праці, у яких зазначається, що державні інспектори мають право безперешкодного проходу без попереднього повідомлення в будь-яку годину на будь-яке підприємство, яке підпадає під їх контроль. Тому нова редакція статті 259 Кодексу законів про працю (Закон № 77-VIII від 28.12.2014 р.) [3] стверджує, що державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю юридичними особами незалежно від форми власності, виду діяльності, господарювання, фізичними особами-підприємцями, які використовують найману працю, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю. Таким органом центральної влади є Державна служба України з питань праці (Даржпраці), Положенням про яку було затверджено постановою КМУ у лютому 2015 року [4]. Відповідно до цього Положення представники Держпраці для виконання покладених на неї завдань мають право безперешкодно проводити відповідно до вимог закону без попереднього повідомлення у будь-яку годину перевірки виробничих, службових, адміністративних приміщень та об'єктів виробництва фізичних та юридичних осіб, які використовують найману працю, та у разі виявлення, фіксувати порушення законодавства, здійснення нагляду та контролю за додержанням якого віднесено до повноважень Держпраці. Це значно розширює можливості Міністерства праці та соціальної політики України у встановленні фактів тіньової зайнятості в Україні.

Основні критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у частині додержання вимог законодавства про працю та які визначають періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у цій царині, у значній мірі пов'язані з тіньовою діяльністю. Зокрема, до них відносяться:

- виплата працівникам заробітної плати на рівні або нижче законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати;

- невідповідність кількості працівників суб'єкта господарювання обсягам виробництва (виконаних робіт, наданих послуг);
- наявність розбіжностей між фактичними показниками чисельності працюючих і заробітної плати та показниками звітності, поданих до органів державної влади.

Саме у таких господарських структурах, у першу чергу, повинні проводитися контрольні заходи щодо додержання законодавства про працю, зокрема, виявлення тіньової зайнятості. При чому, з 2015 року встановлено нові підвищені штрафні санкції за порушення трудового законодавства. Такі штрафи є фінансовими санкціями і не належать до адміністративно-господарських санкцій.

Положенням про Державну службу України з питань праці [4] також передбачено, що у випадках передбачених законом, посадові особи Державної служби з питань праці можуть складати протоколи і про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення. Так, статтею 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення (в ред. від 10.06.2017р. [5]), передбачено, що фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), допуск до роботи іноземця або особи без громадянства та осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, на умовах трудового договору (контракту) без дозволу на застосування праці іноземця або особи без громадянства, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб-підприємців, які використовують найману працю від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 8500 до 17000 грн., або приблизно від 320 до 640 дол. США). Повторне вчинене протягом року таке порушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб в розмірі від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 17000 до 34000 грн, або приблизно від 640 до 1280 дол. США).

Таким чином, з-поміж країн Європи Україна має найменші штрафні санкції (навіть після їх значного підвищення у 2015 році) за нелегальне працевлаштування. А в країнах Східної Європи, наших найближчих сусідів, мінімальні штрафні санкції за неоформлення трудового договору складають від 1030 дол. США (Болгарія) до 12500 дол. США (Чехія), а максимальні – від 10300 дол. США (Болгарія) до 250000 дол. США (Словаччина). У Франції за нелегальну зайнятість взагалі встановлено кримінальну відповідальність. Але запровадження такої відповідальності в нашій країні є дискусійним питанням. Тому в Україні з метою протидії тіньової зайнятості законодавці та урядовці більше схильються до посилення адміністративно-фінансових санкцій за порушення норм трудового законодавства, щоб роботодавцям було вигідніше укласти трудові договори, ніж платити штрафи.

Таким чином, одним з дієвих напрямків протидії випадкам нелегального працевлаштування є посилення адміністративно-правових санкцій за порушення норм трудового законодавства відповідно до Європейських норм. Крім того, дієвим напрямком протидії нелегального працевлаштування буде підвищення прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що відповідно до чинного законодавства не індексується та не відповідає економічним реаліям, та підвищення заробітної, оскільки в Україні рівень тінізації зайнятості населення суттєво впливає на економічну безпеку нашої держави.

Список бібліографічних посилань

1. Стратегія національної безпеки України: указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/paran7#n7> (дата звернення 02.06.2017).
2. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 02.06.2017).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці: закон України від 28.12.2014 р. № 77-VIII // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19>
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 р. № 96 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-п> (дата звернення 02.06.2017).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page2> (дата звернення 02.06.2017).

Одержано 12.06.2017

УДК 342.9

Олена Сергіївна ПОЧАНСЬКА,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3953-8660>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розбудови демократичної, правової, соціальної держави в Україні в межах європейського напрямку її розвитку першочергового значення набуває питання забезпечення прав і свобод особистості. Конституція України визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю. Дотримання прав